

מבקר המדינה | דוח שנתי 71א

פרק רביעי -
מערכת הביטחון

מוכנות ללחימה בחזית תחת איום חומרי לחימה כימיים

מוכנות ללחימה בחזית תחת איום חומרי לחימה כימיים

רקע

שימוש בחומרי לחימה כימיים (חל"ך) במהלך לוחמה הוא איום מוכר זה שנים רבות (מוכר בצה"ל כאיום הב"ך או איום אב"ך [אטומי-ביולוגי-כימי]). במהלך מלחמת האזרחים בסוריה, שהחלה בשנת 2011, השתמש המשטר הסורי בחל"ך נגד כוחות מורדים ונגד אוכלוסייה אזרחית. צבאות שונים מתמודדים עם איום זה, ובהם צבא ארה"ב, שרואה בו אתגר גדול ומורכב.

פעולות הביקורת

בתקופה שבין יוני 2019 לפברואר 2020 בדק משרד מבקר המדינה את מוכנות צה"ל ללחימה בחזית תחת איום חל"ך. נבדקו בעיקר: מוכנות כוחות היבשה; גדודי האב"ך; וניהול משק ציוד הב"ך. הביקורת נערכה בעיקר בצה"ל - בזרוע היבשה: במפקדת קצין הנדסה ראשי, באגף הטכנולוגיה והלוגיסטיקה ובמפקדת קצין רפואה ראשי; בפיקוד העורף; באוגדות מסוימות בפיקוד הצפון ובפיקוד הדרום; בזרוע האוויר והחלל; באגף המודיעין; ובאגף המבצעים. במשרד הביטחון; ובמטה לביטחון לאומי. ועדת המשנה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה של הכנסת החליטה שלא להניח על שולחן הכנסת ולא לפרסם נתונים מדוח זה, לשם שמירה על ביטחון המדינה, בהתאם לסעיף 17 לחוק מבקר המדינה, התשי"ח-1958 [נוסח משולב]. חיסיון נתונים אלה אינו מונע את הבנת מהות הביקורת.

תמונת המצב העולה מן הביקורת

מוכנות להתמודדות עם חל"ך בגבולות - נמצא כי זרוע היבשה אינה מבצעת בקרה על שמירת הכשירות לכך.

מוכנות גדודי האב"ך - גדודים אלו אינם מתאמנים כנדרש.

האחריות לניהול משק ציוד הב"ך - אף על פי שבספטמבר 2014 קבע סגן הרמטכ"ל כי האחריות למשק ציוד הב"ך לכלל צה"ל תוטל על פקע"ר, בפועל משק ציוד הב"ך בצה"ל נותר מבוזר בין זרוע היבשה, פיקוד העורף וחיל האוויר והחלל.

משקפי אב"ך למרכיבי משקפיים - לכל הפחות משנת 2017 לא מונפקים משקפי אב"ך לחיילים המרכיבים משקפי ראיה.

כשירות מערכות ייעודיות - צה"ל שיפר במידה ניכרת את כשירותן.

עיקרי המלצות הביקורת

מומלץ כי צה"ל, בהובלת מפקד זרוע היבשה, יפעל לשיפור המוכנות של היחידות הלוחמות, במערך הסדיר ובמערך המילואים, להתמודד עם האיום הכימי, במסגרת הביטחון השוטף ובעת מלחמה.

מומלץ כי זרוע היבשה, בהובלת קצין ההנדסה הראשי, תפעל לצמצום הפערים במוכנותם של גדודי האב"ך.

מומלץ כי עבודת המטה בנושא ההתמודדות עם איום הב"ך, שאותה הנחה סגן הרמטכ"ל לקיים, תתייחס לכל הפערים שעלו בדוח זה לגבי איום הב"ך בחזית. בהתאם לתוצאות עבודת מטה זו, מומלץ כי סגן הרמטכ"ל יגבש הנחיות לגבי דרכים לשיפור ההיערכות להתמודדות עם איום זה.

סיכום

לאחר העברת ממצאי הביקורת לצה"ל הנחה סגן הרמטכ"ל לבצע עבודת מטה לבחינת ההתמודדות עם איום הב"ך. ראוי כי עבודת מטה זו תעסוק במכלול השיקולים האמורים.